AKÎL BİN EBÎ TÂLİB (Ukayl) (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) amcasının oğlu. Hazreti Ali ve Ca'fer-i Tayyar'ın (radıyallahü anh) büyük kardeşidir. Ca'fer-i Tayyar'dan (radıyallahü anh) on, Hazreti Ali'den yirmi yaş büyük olup, üçü de aynı anadandır. Künyesi Ebû Yezîd'dir. 60 (m. 680) târihinde vefât etti. Hazreti Akîl başlangıcından beri İslâm'a yakınlık duyuyordu. Ancak, Mekke'deki sosyal durumdan ve Mekkeli müşriklerin müslümanlara yaptığı işkenceleri görüp, çekindiğinden bu düşüncesini açığa vuramadı. Mekke müşrikleri baskı yaptıkları için, Bedir savaşında istemiyerek onların yanında yer aldı. Müslümanlar onu esîr aldılar. Kendisi fakîr idi. Kurtuluş fidyesini ödeyecek durumu yoktu. O'nun için, fidyesi, amcası Abbâs bin Abdülmuttalib tarafından ödendi.

Akîl'in (radıyallahü anh) İslâmı kabûl edişi, Hudeybiye anlaşmasından sonra olmuştur. Müslüman olduktan sonra, Medine-i Münevvere'ye hicret etmiştir. Böylece muhacirlerden olmuştur. Akîl (radıyallahü anh) Mûte gazâsına iştirâk etti. Ancak dönüşünde uzun süren bir hastalığa yakalandı ve bu sebeple Mekke, Huneyn ve Taif gazâlarına iştirâk edemedi. Daha sonra, tekrar Mekke'ye yerleşti. Ancak zaman zaman Resûlullah'ı (aleyhisselâm) ziyâret eder, hizmette kusur etmezdi. Bu bakımdan, Resûl-i Ekrem'den (aleyhisselâm) birkaç hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Akîl (radıyallahü anh) hicretten önce fakîr idi. Hicretten sonra daha da fakîrleşti. Resûlullah (aleyhisselâm) bu durumu görünce Hayber seferinden sonra, kendisine yıllık bir maaş bağladı. Akîl'in (radıyallahü anh) başka geliri olmadığından geçimini yalnız bu maaşla temin ediyordu.

Rivâyet edilir ki, Akîl (radıyallahü anh) borçlanmıştı. O zaman halife olan kardeşi Hazreti Ali'nin yanına gitti. Hazreti Ali ona borcunu sordu. 40 000 dirhem olduğunu söyleyince, ödeyecek parası olmadığından ona bir şey veremedi. Sonra öderiz buyurdu.

Akîl bin Ebû Tâlib, Peygamberimizi (aleyhisselâm) çok severdi. Her fırsatta Resûlullah'a olan bağlılığını ve sevgisini gösterdi. Resûlullah (aleyhisselâm) da onu severlerdi. Akîl hazretlerine buyurdu ki: "Yâ Ebâ Yezîd! Ben seni iki cihetten seviyorum. Birincisi, yakın akrabam olduğun için, ikincisi, amcamın seni sevdiğini bildiğim için." Hazreti Akîl, Resûlullah'ın kıymetli sünnetine uymakta çok dikkatli ve titiz idi. Çevresindekilere, cahiliyye âdetlerinden uzaklaşmalarını tavsiye ederdi. Akîl bin Ebî Tâlib, nesebler (soylar) üzerinde geniş bir bilgiye sahipti. İyi ve kötü soylar, onlarla ilgili olay ve târihleri çok iyi bilirdi. Cahiliyye devrine dair, örf ve adetler, meşhûr günler, hikâye ve destanlar hakkında derin bilgisi vardı. Bu yüzden komşu kabileler arasında hürmet ve saygı görürdü. Bu konuda sorulan suallere geniş ve doyurucu cevaplar verirdi. Müslüman olduktan sonra cahiliyye devrine âit âdetlerin hepsini terk etmişti. Cahiliyye âdetlerini iyi tanıdığından, neleri terk edeceğini de gayet iyi biliyordu. Çünkü, şerri, günahı, haramı bilmeyenin, tanımıyanın, o kötülüğe, harama düşme ihtimâli her zaman mevcûttur. Ama tanırsa, ondan kendisini muhafaza etmesi mümkündü.

Akîl hazretleri hazır cevap bir zât idi. Yüz küsur sene yaşamıştır. Yezîd ile olan anlaşmazlıkta Hazreti Hüseyin'in tarafını tutarak, bu konuda önemli rol almıştır.

1) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel cild-3, sh. 451

2) El-A'lâm cild-4, sh. 242

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-4, sh. 42

4) El-İstiâb cild-3, sh. 157

5) El-İsâbe cild-2, sh. 494